

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisu

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Aro, P. & Saarnio, R. 2023. Hyvän tieteellisen käytännön ohjetta päivitetty – mikä muuttuu? Oamk Journal 112/2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023080192844>

Hyvän tieteellisen käytännön ohjetta päivitetty – mikä muuttuu?

25.8.2023 - Aro Päivi, Saarnio Reetta

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on päivittänyt Suomessa noudatettavan hyvän tieteellisen käytännön ohjeen. Kyseessä on kaikille tieteenaloille soveltuva yleistason ohje, jota on ajanmukaistettu ja selkiytetty. Sinänsä hyvä tieteellinen käytäntö ja sen noudattaminen eivät ole muuttuneet. Päivitetty ohje koskee myös ammattikorkeakouluissa tehtyjä opinnäytetöitä ja tutkimuksia.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on uudistanut hyvän tieteellisen käytännön (HTK) ohjeistusta [1] [2]. HTK-ohjeella pyritään edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä ja ehkäisemään siihen kohdistuvia loukkauksia. Aiempi HTK-ohje oli vuodelta 2012 [3]. Myös tutkimusmaailma on muuttunut paljon kymmenessä vuodessa: korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyö on kansainvälistynyt, sähköinen plagiointitunnistus on käytössä sekä sosiaalinen media, tekoäly ja tietosuojasäännökset ovat muuttaneet tutkijoiden toimintatapoja.

KUVA 1. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa 2023 eli HTK 2023 -ohje [2]. Kuvaa klikkaamalla pääset lukemaan opasta TENKin sivuilla.

HTK-ohje on itsesääntelyyn perustuva yleisen tason ohje, johon voi sitoutua koko suomalainen tiede- ja tutkimusyhteisö, kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, arkistot, kirjastot, museot, tieteelliset seurat ja ajatuspajat. Ohjeeseen sitoutuneet organisaatiot ovat velvollisia noudattamaan sitä kaikessa tutkimustoiminnassa ja kaikilla tieteenaloilla. Ohjetta sovelletaan kaikkeen tieteelliseen, taiteelliseen ja muuhun tutkimustoimintaan ja TKI-hankkeisiin. [2]

Ohjeessa kuvataan myös prosessi, jossa epäilyt tiedetilistä selvitetään. On kaikkien tutkijoiden ja heidän työnantajinsa sekä tieteen ja koko yhteiskunnan etu, että hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyt tutkitaan valvotussa prosessissa. Tässä blogikirjoituksessa ei käsitellä hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprosessia eli HTK-prosessia, sillä sitä ei sovelleta ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin. [2]

Tästä poiketaan niin sanottujen tieteellisten opinnäytetöiden kohdalla. Opinnäytetyö katsotaan tieteelliseksi, jos se on osa korkeakoulun hallinnoimaa TKI-hanketta. Tällöin kokonaisuudesta vastaa tieteellinen tutkija, jolla on tieteellistä näyttöä. Tieteellisyyden kriteerit opinnäytetyö täyttää myös silloin, jos opinnäytetyön tulokset on tarkoitus julkaista tieteellisessä julkaisukanavassa. Jos siis opinnäytetyön pohjalta kirjoitettuun tieteelliseen artikkeliin kohdistuu HTK-loukkausepäily, sen tutkinnassa noudatetaan HTK-prosessia. [4]

Mikä on muuttunut?

Päivitetty HTK-ohje on edelleen yleisen tason ohjeistus, joka soveltuu kaikille tieteen ja tutkimuksen aloille. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteet ja HTK-prosessin pääkohdat eivät muutu. Uusi ohje on selkeämpi ja käyttäjäystävällisempi aiempaan vuodelta 2012 olevaan ohjeeseen nähden (kuva 2).

Sisältö

4	Johdanto
6	Hyvä tieteellinen käytäntö
8	Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset Vilppi tieteellisessä toiminnassa Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä Muita vastuuttomia menettelyjä
10	Menettelyohjeet hyvän tieteellisen käytännön loukkaamista koskevien epäilyjen käsittelemiseksi Hyvän tieteellisen käytännön loukkaamista koskevien epäilyjen käsittelyprosessi eli HTK-prosessi

Sisältö

Esipuhe	3
1. Lähtökohdat	6
1.1. HTK-ohjeen tausta ja tarkoitus	6
1.2. Muu tutkimuseettinen ohjaus Suomessa	6
2. Ohjeen soveltaminen	8
2.1. Ohjeen voimassaolo ja siirtymäsäännöt	8
2.2. Ohjeeseen sitoutuminen	8
2.3. Ohjeen soveltamisala	9
3. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)	11
3.1. Peruseriaatteet	11
3.2. Hyvät tieteelliset menettelytavat	11
3.2.1. Toimintaympäristö	
3.2.2. Koulutus, ohjaus ja mentorointi	
3.2.3. Tieteellisen työn tekeminen	
3.2.4. Eettisyys ja ennakointi	
3.2.5. Aineistojen käsittely ja hallinta	
3.2.6. Yhteistyö	
3.2.7. Tekijyys, julkaiseminen ja viestintä	
3.2.8. Asiantuntija- ja arviointitehtävät	
4. Hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta	15
4.1. Yleiskuvaus, vakavuusasteen arviointi ja HTK-loukkaus	15
4.2. Vilppi tieteellisessä toiminnassa	16
4.2.1. Vilpin tunnusmerkkejä	
4.2.2. Sepittämisen määritelmä	
4.2.3. Vääristelyn määritelmä	
4.2.4. Plagioinnin määritelmä	
4.3. Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä	17
4.3.1. Piittaamattomuuden tunnusmerkkejä	
4.3.2. Esimerkkejä	
5. Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprosessi eli HTK-prosessi	19
5.1. Yleiskuvaus	19
5.2. Prosessin vaiheet	20
5.2.1. Kirjallinen ilmoitus ja vireillepano	
5.2.2. Esiselvitys	
5.2.3. Varsinainen tutkinta	
5.3. Lausuntopyyntö Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle	28
5.4. Seuraamukset	31

KUVA 2. Vasemmalla aiemman [3] ja oikealla päivitetyn ohjeen [2] sisällysluettelo. Kuva avautuu isommaksi klikkaamalla.

Hyvä tieteellinen käytäntö on nyt virallisesti englanniksi research integrity. Tosin suomen kielellä puhutaan yleisesti tutkimuseetiikasta, joka on laaja käsite. Kirjoittajat ovat käsitelleet tutkimuseiikan ja hyvän tieteellisen käytännön käsitteitä aiemmassa [blogikirjoituksessaan](#) [5].

Päivitetty HTK-ohje on linjassa kansainvälisen hyvän tieteellisen käytännön kanssa. Niin ikään hyvän tieteellisen käytännön vastaisen toiminnan luokittelua on yhtenäistetty eurooppalaisen käytännön kanssa. Myös eurooppalainen suositus HTK-loukkaustutkinnan osapuolten suojelusta on huomioitu uudistetussa ohjeessa. [6]

Ohjeen merkittävin muutos liittyy HTK-prosessin keston. HTK-prosessit ovat olleet pitkäkestoisia ja raskaita sen osapuolille. HTK-prosessin kesto ja TENKin lausunnon pyytämisaikaa on lyhennetty ja uuden ohjeen mukaan koko prosessin kesto on alle vuoden. [2]

Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset

HTK-loukkaus voi tapahtua tahallisesti, huolimattomuuden ja välinpitämättömyyden seurauksena tai tietämättömyydestä missä tahansa tieteellisen toiminnan vaiheessa. Päivitetystä HTK-ohjeesta hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta jaetaan kahteen muotoon, jotka ovat vilppi tieteellisessä toiminnassa ja piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Vilppi tieteellisessä toiminnassa luokitellaan kolmeen alaluokkaan, jotka ovat sepittäminen (engl. fabrication), vääristely (engl. falsification, misrepresentation) ja plagiointi (engl. plagiarism). [2]

Muusta hyvän tieteellisen käytännön vastaisesta toiminnasta kuin vilpistä käytetään Suomessa vakiintuneen käytännön mukaisesti nimitystä piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Päivitetystä HTK-ohjeesta on kuvattu esimerkkejä piittaamattomuudesta hyvästä tieteellisestä käytännöstä tieteellisen toiminnan eri vaiheissa. Piittaamattomuudeksi voidaan tulkita esimerkiksi tutkimustyöhön liittyvien tutkimuslupien ja eettisten toimikuntien ennakoarvointilausuntojen pyytämättä jättäminen, tutkimustulosten ja -aineistojen puutteellinen dokumentointi ja säilyttäminen, omien tieteellisten saavutusten tai ansioiden liioittelu tai muuntelu ansioluettelossa ja julkaisuluettelossa. [2]

Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittely korkeakouluissa

Vaikka HTK-prosessia ei enää pääsääntöisesti sovelleta ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden loukkausepäilyjen käsittelyyn, tulee sekä AMK- että YAMK-opinnäytetöissä noudattaa HTK-ohjeesta kuvattuja hyvän tieteellisen käytännön menettelytapoja. Opinnäytetöiden mahdolliset loukkausepäilyt käsitellään korkeakoulun käytänteiden mukaisesti. [2] Oulun ammattikorkeakoulussa on opinto-oppaassa tiedotettu [vilpin käsittelystä](#) [6].

Korkeakoulun henkilökunnan tekemien julkaisujen, käsikirjoitusten ja muiden tuotosten loukkausepäilyt käsitellään HTK-prosessin mukaisesti. Näitä voivat olla esimerkiksi julkaisut tiedelehdissä, oppikirjat, opetusmateriaalit, oppaat, posterit ja esitelmät. Myös

TKI-hankkeisiin ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvä toiminta on sellaista, johon sovelletaan HTK-prosessia HTK-ohjeeseen sitoutuneissa organisaatioissa. [2]

Tutkimusetiikan tukihenkilöiden rooli

TENKin tutkimusetiikan tukihenkilötoiminta alkoi vuonna 2017. Toiminnan lähtökohtana oli tarve vahvistaa kansainvälistyvän tutkijakunnan tietoisuutta suomalaisesta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. TENK on kouluttanut yli 60 tutkimusorganisaatioon (yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin, tutkimuslaitoksiin ja muihin organisaatioihin, kuten esimerkiksi yliopistosairaaloihin ja valtion virastoihin) yli 100 tukihenkilöä antamaan matalan kynnyksen henkilökohtaista tutkimuseettistä neuvontaa. [1] [8]

Tukihenkilön tehtävät liittyvät yleisen tutkimusetiikan ja hyvän tieteellisen käytännön (HTK) edistämiseen, ei alakohtaiseen tutkimuseetiikkaan, kuten esimerkiksi eettiseen ennakoarviointiin tai opintovilppiä koskeviin asioihin. Tukihenkilöltä voi kysyä neuvoa, jos esimerkiksi epäilee hyvän tieteellisen käytännön loukkausta tai jos on joutunut itse epäilyn kohteeksi. [1] [8]

Päivitettyyn HTK-ohjeeseen on lisätty tutkimusetiikan tukihenkilöiden toimenkuva. Ohjeessa nostetaan esiin organisaation tehtävä nimetä tutkimusetiikan tukihenkilö tai -henkilöt ja huolehtia tehtävän riittävästä resursoinnista. Organisaation tulee myös tiedottaa mahdollisen HTK-prosessin kulusta organisaation tutkimusetiikan tukihenkilöitä. [2] Tämän blogin kirjoittajat ovat Oamkin tutkimusetiikan tukihenkilöitä.

Hyvä tieteellinen käytäntö toteutuu kolmella tasolla

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden hyvä tieteellinen käytäntö toteutuu kolmella tasolla: organisaatio mahdollistaa, opinnäytetyön ohjausprosessi tukee ja opiskelija toteuttaa.

Sekä opinnäytetyön tekijän että ohjaajan tulee olla tietoinen hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Korkeakoulujen tulee perehdyttää opiskelijat hyvään tieteelliseen käytäntöön ja opintoihin tulee sisällyttää hyvän tieteellisen käytännön opetusta. Tämä voidaan varmistaa esimerkiksi kaikille koulutusaloille tarkoitetulla verkko-opintojaksolla. Myös henkilökunnalle tulee tarjota koulutusta ja tukea hyvästä tieteellisestä käytännöstä.

Päivitetystä HTK-ohjeessa korostuu hyvien tutkimuskäytäntöjen ja vastuullisen tutkimuskulttuurin edistäminen. Hyvät tieteelliset menettelytavat ovatkin osa tutkimusorganisaatioiden laatujärjestelmää.

Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteiden hallinta on korkeakouluopiskelijan keskeinen osaamisalue. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan ovat: luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Opiskelija vastaa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta ja toteutumisesta omassa opinnäytetyöprosessissaan.

Hyvän tieteellinen käytännön noudattaminen ei ole vaikeaa: rehellisyydellä ja huolellisuudella pärjää – älä sepiä, vääristele tai plagioi.

Päivi Aro

yliopettaja, tutkintovastaava
Oulun ammattikorkeakoulu
ICT ja liiketoiminta

Reetta Saarnio

yliopettaja
Oulun ammattikorkeakoulu
Hyvinvointi ja kulttuuri

Lähteet

[1] Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hakupäivä 17.3.2023. <https://tenk.fi/fi>

[2] Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Hakupäivä 17.4.2023.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

[3] Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Hakupäivä 3.4.2023.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

[4] Näreaho, S. 2023. HTK-2023 ohje ja opinnäytetyöt. Metropolia-ammattikorkeakoulu 26.5. Hakupäivä 16.6.2023.

<https://wiki.eduuni.fi/display/amkit/Webinaarit+2023?preview=/236602572/371302746/TENKin%20HTK-ohjeen%20muutos%20opinna%CC%88yteto%CC%88iden%20na%CC%88ko%CC%88kulmasta%202023%2005%2026.pdf>

[5] Aro, P. & Saarnio, R. 2021. Tutkimusetiikan kongressi – lessons learnt. Oamk Journal 92/2021. Hakupäivä 2.5.2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2022022520833>

[6] Alla European Academics. The European Code of Conduct for Research Integrity. Hakupäivä 24.4.2023. <https://allea.org/code-of-conduct>

[7] Oulun ammattikorkeakoulu. 2023. Osaamisen arviointi. Hakupäivä 2.5.2023. <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opiskelu-oamkissa/osaamisen-arviointi>

[8] Vastuullinen tiede -toimitus. 2018. Tukihenkilöt tiedeyhteisön tukena. Hakupäivä 10.5.2023. <https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimustyo/tukihenkilot-tiedeyhteison-tukena>

METATIEDOT

Tyyppi: Blogi

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 112/2023

Julkaisuvuosi: 2023

Tekijätiedot: Aro Päivi, Saarnio Reetta

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023080192844>

Tiivistelmä: Tutkimuseettinen neuvottelukunta on päivittänyt hyvän tieteellisen käytännön ohjeistusta. Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) -ohjeella pyritään edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä ja ehkäisemään siihen kohdistuvia loukkauksia. HTK-ohje on edelleen yleisen tason ohjeistus, joka soveltuu kaikille tieteen ja tutkimuksen aloille. Ohje on selkeämpi ja käyttäjäystävällisempi aiempaan ohjeeseen nähden. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta merkittävin muutos liittyy opinnäytetöiden HTK-loukkausepäilyjen käsittelyyn, mikä tapahtuu korkeakoulujen sisäisten prosessien ja ohjeistusten mukaan. Hyvää tieteellistä käytäntöä sovelletaan opiskelijoiden opinnäytetöihin ja henkilöstön julkaisuihin.